

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

סדר קדימות בברכות אדמה ושהכל

(ל"ט א') הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דבר קפרא, הביאו לפניו כרוב ודורמסקין ופרגיות (בשר עוף). נתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך, קפץ ובירך על הפרגיות. לגלג עליו חבירו.

כעס בר קפרא. אמר: לא על המברך אני כועס, אלא על המלגלג אני כועס; אם חבירך דומה כמי שלא טעם בשר מעולם (ונעשה הבשר חביב עליו), אתה על מה לגלגת עליו? חזר ואמר: לא על המלגלג אני כועס, אלא על המברך אני כועס. ואמר: אם חכמה אין כאן, זקנה אין כאן?

תנא: ושניהם לא הוציאו שנתן.

מאי לאו בהא קא מיפלגי, דמברך סבר שלקות ופרגיות שהכל נהיה בדברו, הלכך חביב עדיף; ומלגלג סבר שלקות - בורא פרי האדמה (שהיא ברכה חשובה לעצמה לדברים חשובים, והיה לו להקדימו), פרגיות - שהכל נהיה בדברו, הלכך פירא עדיף! לא, דכולי עלמא שלקות ופרגיות שהכל נהיה בדברו, והכא בהאי סברא קא מיפלגי, מר סבר חביב עדיף, ומר סבר כרוב עדיף, דזיין.²

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ברכת הפירות, סי' ריא)

ג. הביאו לפניו... בורא פרי האדמה ושהכל, בורא פרי האדמה קודמת...

מיץ פירות, מי שלקות

(ל"ט א') אמר רבי זירא: כי הוין בי רב הונא אמר לן: הני גרגלידי דלפתא (ראשי

1. הלא זקן אני, והיה לו לשאלני על איזה מהן יברך לפטור את שאר המינין, ודברים הללו אינן באין ללפת את הפת, אלא שלא מחמת הסעודה הן באין, ואמרינן לקמן (מ"א ב') דטעונין ברכה לפנייהם ואין הפת פוטרן. רש"י.

2. ראה להלן בהרחבה, מ' ב' ואילך, משנת 'היו לפניו מינין הרבה', בשיטות הראשונים (מג"ע א"ש).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

לפתות), פרמינהו פרימא רבא (חתכן לחתיכות גדולות), בפה"א. פרימא זוטא (חתיכות קטנות), שהכל נהיה בדברו (גריעותא היא³). וכי אתאן לבי רב יהודה, אמר לן: אידי ואידי בפה"א, והאי דפרמינהו טפי, כי היכי דנמתיק טעמיה⁴.

אמר רב פפא: מיא דסלקא (שהתבשל בהם סלק) כסלקא (וברכתם בפה"א). ומיא דלפתא, כלפתא (ומברכים בפה"א). ומיא דכולהו שלקי (=שלקות), ככולהו שלקי (וברכתם בפה"א).

ומיא דשיבתא (מי שֶׁבֶת. ששמים אותו בתבשיל למתקו ולא לאוכלו), מסיק דלמתוקי טעמא עבדי (את השבת, ולא לעבורי זוהמא), וברכתם נמי (ברכת מימי תבשילו) בורא פרי האדמה.

שיטות הראשונים

פרי הנשאר לאחר סחיטת מיציו: דעת המאירי, שאם ריסק פרי והוציא ממנו משקה, ורוצה לאכול הפסולת הנשארת, אין מברך עליה אלא שהכל.

מיא דכולהו שלקי, ככולהו שלקי: דעת רש"י, תוספות, רשב"א, ורא"ש, שמברך על המים כברכת השלקות, אפילו שותה אותם לבדם. ודעת רא"ה, ריטב"א, ומאירי, שכששותה המים לבדם, מברך עליהם שהכל. ורק כשאכל המים יחד עם הירק או אפילו אחריו, ברכת הירק פוטרם⁵. והשו"ע⁶ פסק כרשב"א ורא"ש.

3. רש"י. וריטב"א ביאר: אם חתכן לחתיכות קטנות כל כך עד שעברה צורתן, מברך שהכל. שכל שעברה צורתו ואין גופו קיים, אין דין ברכתו עליו (ריטב"א לשיטתו, מבאר שעל טרימא מברך בורא פרי העץ רק כשאינו מרוסק לגמרי. ראה להלן).

4. והריטב"א ביאר: ולכן אין זו העברת צורתן, כיון שהוא עושה לתקן בישולן ולהכשירן.

5. וז"ל הריטב"א (בהלכותיו): האוכל מרק הירקות לבדו, מברך שהכל, כאוכל משקה פירות. ואם אכלו עם הירקות, הדבר פשוט שנפטר, שהרי הירקות הם עיקר. ולא עוד, אלא אפילו אכל הירקות תחילה בברכתם בורא פרי האדמה ואח"כ המרק, נפטר בברכת הירקות, כיון שהיו מגופן ממש. ואע"פ שאין ברכותיהם שוות, וברכת בורא פרי האדמה

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

באיזה אופן מיא דשלקי כשלקי: הרמב"ם כתב שמברך על מי ירקות שזרכן להישלק בפה"א, 'והוא ששלקן לשתות מימיהן'. אבל הרא"ש כתב דבין אם בישלום בשביל הירקות, בין אם בישלום לשתות מימיהם, לרפואה, ברכתם בפה"א. והשו"ע⁷ סתם דבריו.

מי סחיטת ירקות: דעת המרדכי, שגם ירקות שסחט משקה מהם, דינם כמיא דשלקי⁸. וכן כתב הטור בשם אהיו, הר"ר יחיאל, אבל דחה דבריו, אלא יברך שהכל. וכ"פ השו"ע¹⁰.

אינה פוטרת ברכת שהכל, בכאן נידונין כגוף אחד וממין אחד, וזהו שאמרו מיא דכולהו שלקי ככולהו שלקי. עכ"ל.

6. או"ח רה"ב. וכתב משנ"ב (ס"ק ח): **ואם שרה ירקות במים**, כתב הב"י (סי' רב) **דדינו כמבושל**, וכדקי"ל בעלמא דכבוש כמבושל (וכן פסק השו"ע, רב"י). ובכף החיים (רה, אות יא) כתב דכיון דרבו הדעות בזה (כי גם בסיעה ראשונה, יש מקרים בהם מברך שהכל על המים, ראה פסקה הבאה), אין לברך כי אם שהכל.

מקורות - רש"י (ל"ט א', ד"ה למתוקי). תוספות (ל"ט א', ד"ה מיא). רשב"א (ל"ח א', ד"ה דבש). רא"ש (סי' יח). רא"ה (הו"ד בריטב"א). ריטב"א (הל' ברכות, אלו; ח' פסחים כ"ד ב', ד"ה א"ר זירא). מאירי (ל"ט א', ד"ה מים).

7. או"ח רה"ב. ובב"י הביא דעת הרמב"ם ולאחריה דעת הרא"ש (וראה כס"מ, שכתב שאפשר שמה שכתב הרמב"ם והוא ששלקן וכו' הוא למעט כששולקין איזה ירק לעבורי זוהמא). וראה ערוך השולחן (רב, לב-מב) שהאריך בשיטות. וכתב (רה, ו): ולדינא, אין לברך על שום מרק האדמה, כי אם כשבשלו לצורך המשקין, דזהו שיטת הרמב"ם. והמשנ"ב (ס"ק י) כתב: ודוקא כששלקן כדי לאכול גם את הירקות, דאלו בישל הירקות או שראן לצורך מימיהן לבד לשתות אותן, אין מברך עליהן אלא שהכל (וראה פסקה קודמת מסקנת כף החיים).

מקורות - רמב"ם (הל' ברכות ח, ד). רא"ש (סי' יח; שו"ת, כלל ד, סי' טו).

8. ודוקא ירקות, **שהמשקה שיוצא ממנו עיקרו לטבול בו קאי, וחשיב מאכל כמקודם**, דהא אמרינן פרק חבית (שבת קמ"ד א'), משקה הבא לאוכל כאוכל דמי. אבל מי תותים ויין תפוחים, **שעומדין אחר סחיטתם לשתיה**, מברך שהכל נהיה בדברו.

9. דודאי כשסוחטין אותם משתני לגריעותא. וראה לדבר, משקין היוצאין מן הפרי שמברכין עליו שהכל. טור (אמנם המרדכי דחה סברא זו, שמשקה היוצא מן הפרי, עיקרו לשתיה, וכאמור).

10. או"ח רה"ג. דיותר יוצא טעם הירק ע"י בישול מסחיטה. ולכן אפילו דרכן למיסחטינהו,

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מי שליכת פירות: דעת רשב"א, דאי שלקו להו לתמרי, ונפיק מינייהו דובשא דרך בשול, לא מברכינן עלייהו בורא פרי העץ¹¹. והרא"ש כתב, ואפשר שאם נכנס טעם הפרי במים, מברך בורא פרי העץ. והשו"ע¹² סתם כרשב"א, והוסיף דעת רא"ש בשמו. ונפקא מינה נמי לעניין ברכה אחרונה של מי שריית צמוקים ותאנים, או מי בישולם. ופסק השו"ע¹³ שמחמת המחלוקת, ירא שמים לא ישתם אלא בתוך הסעודה.

ההבדל בין מי פירות למי שלקות: הרשב"א חילק, דמיא דשלקי, רוב אכילתן הוא ע"י שליכה, ולכן מי שליכתן כמותן¹⁴. הרא"ש כתב דמי פירות חשיבי לזיעה בעלמא, לפי שהמשקה אין לו טעם הפרי, כמו שיש למרק טעם הפרי. ואילו בתשובה ביאר, דמיא דשלקי עיקר בישולם בשביל הירקות, הלכך, כיון שנתנו הירקות טעם בהם, הולכים אחר הטעם.

ירק שבושל עם בשר: כתב הטור בשם הרא"ש, שאם בישל ירקות עם בשר, טעם הבשר שבמרק חשיב עיקר, ומברך עליו שהכל. וכן פסק השו"ע^{15, 16}.

ג"כ ברכתן שהכל. משנ"ב (ס"ק יד). וראה שעה"צ (אות כא). מקורות - מרדכי (ברכות סי' ככה; הו"ד בדרכי משה, אות ב). טור (או"ח רה).

11. ראה סברתו בפסקה הבאה.

12. או"ח רב, וכתב המשנ"ב (רב, ס"ק נג), שלעניין הלכה, פסקו האחרונים דלכתחילה יברך שהכל, ובדיעבד אם בירך בורא פרי העץ, יצא (וראה שעה"צ רה, ג, ס"ק כא). מקורות - הובאו בפסקה קודמת.

13. או"ח רב, יא. וכתב המשנ"ב (ס"ק נד) דמיירי ששותה המים בפני עצמן. אבל אם אוכל הפירות עצמן ושותה המים גם כן, מסתברא דלכולי עלמא אין צריך לברך עליהם, דנעשה טפל לפרי.

14. ראה ערוך השולחן (רב, לד-לה) שדן במחלוקת האחרונים בהבנת דברי הרשב"א. ועיין משנ"ב (ס"ק נב) דבפירות שרוב אכילתן הוא ע"י בישול, מי שליכתן כמותן, ומברך עלייהו בפה"ע גם להרשב"א.

15. או"ח רה, ב.

16. ראה לעיל, סוגיית ברכת שמן זית, ל"ו א', מש"כ בשם הגר"א, לבאר את מה שפסק הרמב"ם שכאשר האניגרון עיקר, מברך עליו שהכל, וכתב על זה הגר"א (או"ח רב, ד, ס"ק יא): אע"ג דשם, ל"ט א', אמרין מי דסילקא כסילקא, מכל מקום כיון דלשתיה - מברך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ברכת הפירות, סימן רב)

י. פרות ששָׂרְאָן או בשָׂלָן בְּמִים, אִף עַל פִּי שְׁנִכְנֵס טַעַם הַפְּרִי בְּמִים, אֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל אוֹתָם הַמִּים אֲלָא שֶׁהִכֵּל; וְהָרָא"ש כָּתַב דְּאִפְשָׁר שְׁאֵם נִכְנֵס טַעַם הַפְּרִי בְּמִים מְבָרֵךְ בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ.

יא. מִי שֶׁרִית צְמוּקִים וְתַאֲנִים, או מִי בְּשׁוּלָם, מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם שֶׁהִכֵּל וְיוֹצֵא גַם לְהָרָא"ש; אֲבָל בְּבִרְכָּה שֶׁלֹּא אַחֲרֵיהֶם יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם מְבָרֵךְ בּוֹרָא נִפְשׁוֹת או אִם מְבָרֵךְ בְּרִכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ, כְּהָרָא"ש. וְלִכְּנֹן יֵרָא שְׁמִים לֹא יִשְׁתֶּה אֲלָא בְּתוֹךְ הַסֵּעָדָה, או יֵאָכֵל פְּרִי מִזֵּי מִינִים וְגַם יִשְׁתֶּה מִים, כְּדִי שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְבָרֵךְ בְּרִכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ וּבּוֹרָא נִפְשׁוֹת; וְאִם מִשֹּׁף הַמִּים וְהַבְּדִילָם מִהַצְמוּקִים, הֵוָה לִיָּה יֵין וּמְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן וּבְרִכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ, וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ צְמוּקִים שֶׁיִּהְיֶה בָּהֶם לְחִלּוּחִית שְׁאֵם יִדְרֹךְ אוֹתָם יֵצֵא מִהֶן דְּבָשׁוֹן, אֲבָל אִם כְּשִׁיעֲצָרוּ אוֹתָם לֹא יֵצֵא מֵהֶם שׁוֹם לְחִלּוּחִית דְּבָשׁ, לֹא.

(או"ח, הלכות ברכת הפירות, סימן רה)

ב. עַל הַמִּים שֶׁבִּשְׁלוּ בָּהֶם יִרְקוֹת מְבָרֵךְ הַבְּרִכָּה עֲצָמָה, שֶׁמְבָרֵךְ עַל הִירְקוֹת עֲצָמוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶם אֲלָא טַעַם הִירֶק; וְהֵנִי מִלִּי כְּשֶׁבִשְׁלָם בְּלֹא בָשָׂר, אֲבָל בְּשָׂלָם עִם בָּשָׂר, מְבָרֵךְ עָלָיו שֶׁהִכֵּל.

ג. אִם סָחָטוֹ, אֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל אוֹתָם מִשְׁקִין אֲלָא שֶׁהִכֵּל.

פת צנומה בקערה

(ל"ט ב') אמר רב חייא בר אשי: פת צנומה בקערה (יבשה, שאינה שלימה, שנתנה

שהכל. כמו שכתבו תוספות (ל"ח א', סוף ד"ה האי, ובד"ה והא, לגבי שתיתא, שכיון שאינו עשוי לסעוד כי אם לשתות, על אף שיש בו מחמשת המינים, מברך שהכל).

עוד יש להעיר מש"כ המשנ"ב (או"ח רהב, ס"ק ח) שמכל מקום ברוטב של מי כבישת מלפפונים, שהכבישה היא רק בשביל המלפפונים לבד, שיחמיצו, ואין כוונתו בשביל מי הכבישה כלל, מברך על הרוטב שהכל.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(בקעה לשרות), מברכין עליה המוציא¹⁷.

ופליגא דרבי חייא דאמר: צריך שתכלה ברכה (המוציא) עם (בציעת) הפת (עם פריסת הפרוסה מן הפת, והאי פרוס ועומד הוא).

מתקיף לה רבא: מאי שנא צנומה דלא, משום דכי כליא ברכה, אפרוסה קא כליא? על הפת נמי, כי קא גמרה, אפרוסה גמרה (כיון דאמרת עם פריסת הפרוסה תכלה, מאי חשיבותא ומאי אהניתא)?

אלא אמר רבא: מברך ואחר כך בוצע (גומר כל הברכה, ואחר כך מפריש הפרוסה, דכליא ברכה אפת שלם).

(ומסיק) והלכתא כרבא, דאמר מברך ואחר כך בוצע.

שיטות הראשונים

והלכתא מברך ואח"כ בוצע: פירשו **תוספות** שלא יפריש הפרוסה מן הפת עד אחר הברכה. וכתבו שיש שנוהגין לברך ברכת המוציא קודם שיחתוך כדי שתהא הפת שלמה בשעת ברכה, ואינו נכון, דהוי היסח הדעת בין הברכה לאכילה¹⁸. וכן כתבו **רבינו יונה, רא"ש ומרדכי**¹⁹. אבל **ברמב"ם** לא משמע כן. **והשו"ע**²⁰ פסק **כתוספות**. והוסיפו **תוספות והמרדכי** שבשבת נכון להחמיר ולברך קודם שיחתוך²¹. וכן פסק **הרמ"א**.

17. הראשונים האריכו לבאר במאי איירי. דעת תוספות (ל"ט א', ד"ה פת צנומה) דמיירי כגון דאיכא שלמה לפניו, ובצע מן הצנומה. רב חייא בר אשי סבר דהוי כמו שלימה, מאחר שהיא חביבה מברך עליה. והרא"ש (סי' יט) כתב דמיירי בשיש לו פת שלם או פתיתין גדולים ועושים מהם פתיתים דקים, כדי לברך עליהם המוציא ולאכול (וברבינו יונה צ"ב קצת, שכן כתב בשם ר"י הזקן דמיירי בשעשה אותו פתיתים כדי לברך עליהם המוציא, ומשמע כהבנת הרא"ש, וממשיך שלפיכך היה אומר רב חייא בר אשי שאע"פ שהיה לו פת אחרת שלמה, שאינו מברך אלא על זאת שעשה פירורים לדעת המוציא, כתוספות). ולדינא אין נפקא מינה, כיון שהלכה כרבא. ואי מיירי בשיש לו פת שלם, הלכה להלן כרבי יוחנן, ראה בסמוך.

18. וביאר **הגר"א** (או"ח קסז, א, ס"ק ז) שפירשו "ואחר כך בוצע" רצה לומר שמשבר; אבל החתיכה הוא קודם משום הפסק.

19. הרא"ש כתב דחשיב הפסקה מה שנתאחר לחתוך הלחם ושוהה בין ברכה לאכילה, אלא חותך ואין מפריד הפרוסה עד לאחר הברכה. עוד כתב: ויראה לי שצריך לחתוך **מעט**, שאם יאחז בפרוסה שיעלה הככר עמו; דאם לא כן, חשיב כפרוסה. עיי"ש. וכן פסק השו"ע (קסז, א). וראה תר"י מש"כ בשם הירושלמי.

20. או"ח קסז, א. מקורות - תוספות (ל"ט ב', ד"ה והלכתא). רבינו יונה (כז ב ברי"ף, ד"ה מתקיף). רא"ש (סי' יט).

21. שמא תיפול הפרוסה ואז לא יהיה לו לחם משנה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

סדר קדימויות בבציעת הפת

(ל"ט ב') איתמר, הביאו לפניהם פתיתין ושלמין - (1) אמר רב הונא: מברך על הפתיתין, ופוטר את השלמין²². (2) ורבי יוחנן אמר: שלימה מצוה מן המובחר. אבל פרוסה של חטין ושלימה מן השעורין, דברי הכל מברך על הפרוסה של חטין, ופוטר את השלימה של שעורין.

אמר רב נחמן בר יצחק: וירא שמים יוצא ידי שניהן, מניח פרוסה בתוך השלימה ובוצע (ונמצאו שתיהן בידו, ובוצע או משתיהן או מן השלימה).

אמר רב פפא: הכל מודים בפסת, שמניח פרוסה בתוך שלימה ובוצע. מאי טעמא? "לָחֶם עֲנִי"²³ כתיב (ודרכו של עני בפרוסה. לפיכך צריך שייראה כבוצע מן הפרוסה).

אמר רבי אבא: ובשבת חייב אדם לבצוע על שתי ככרות. מאי טעמא? "לָחֶם מְשֻׁנָּה" כתיב²⁴. אמר רב אשי: חזינא ליה לרב כהנא דנקיט תרתין, ובצע חדא. רבי זירא הוה בצע אכולא שירותא²⁵. אמר: כיון דכל יומא לא קעביד הכי והאידנא קא עביד, לא מתחזי כרעבתנותא.

רב אמי ורב אסי כי הוה מתרמי להו ריפתא דערובא (שעירבו בו אתמול עירובי חצרות), מברכין עליה המוציא לחם מן הארץ. אמרי: הואיל ואתעביד ביה מצוה חדא, נעביד ביה מצוה אחרית.

22. רש"י פירש: אם רצה מברך על הפתיתין. ואם הפתיתין גדולים מן השלמין, צריך לברך עליהן, דהיינו שסברתם הפוכה, לרב הונא פתיתים שהם גדולים עדיפי, ולרבי יוחנן שלמים עדיפי. וכתבו תוספות שאין סברא לומר דפליגי בהיפוך סברות. ופירש רבינו תם, דמייירי בפתיתין גדולים ושלמים קטנים, והכי פירשו: אמר רב הונא מברך על הפתיתין כלומר אם ירצה, והוא הדין על השלמין אם ירצה, ורבי יוחנן אמר שלמין עיקר. וראה רשב"א (חי' ל"ט א', ד"ה אמר רב חייא בר אשי) שהאריך וסיים בצ"ע. וראה עוד להלן, בשיטות הראשונים, בנפקא מינה ממחלוקת זו.

23. דברים טז, ג.

24. שמות טז, כב.

25. ראה ביאורו להלן.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

אמר רב הונא מברך על הפתיתין, ורבי יוחנן אמר שלימה מצוה מן המובחר: הראב"ד פירש דלרב הונא פתיתים עדיפי (בין גדולים בין שוים), דמקרבה אהניתייהו²⁶. רש"י פירש דלרב הונא פתיתים שהם גדולים עדיפי (וכששוים, איזה שירצה). **ורבינו תם** פירש דלרב הונא כשהפתיתים גדולים, מברך על איזה שירצה (וכששוים, על השלם). ופסקו **רמב"ם, ראב"ד, תוספות, רא"ש, רשב"א ומרדכי**, כרבי יוחנן²⁷. וכן פסק **השו"ע**²⁸.

פרוסה של חטין ושלימה מן השעורין: **תוספות ורא"ש** ביארו שחטין קודמים, משום שחיטה מוקדם בפסוק לשעורה. **רבינו יונה** כתב שהוא משום דחשוב עדיף. **וראב"ן** כתב שהוא משום דחביב עדיף²⁹.

פת שעורין ופת כוסמין: **בירושלמי ותוספתא** מבואר, שאף שכוסמין יפה ממנה, מברך על של שעורין, משום שהשעורין ממין שבעה, וכוסמין אינן ממין שבעה. וכן פסק **השו"ע**³⁰.

פת נקיה ופת קיבר: הובאו לפניו פת נקיה פרוסה ופת קיבר שלימה, דעת **תוספות ורא"ש**, מברך על השלימה, וכדאיתא **בתוספתא ובירושלמי**. דעת **ראב"ן ורבינו יונה**, מברך על הנקיה³¹. **והראב"ה והמאירי** פסקו שמברך על איזה שירצה. **והשו"ע**³² פסק **כתוספות**.

26. וביארו הרשב"א: כי השלמים סביבותיהן יבשים.

27. דהלכתא כוותיה לגבי רב (ביצה, ד' ב'), וכל שכן לגבי רב הונא תלמידיה דרב.

28. או"ח קסח,א. מקורות - תוספות (ל"ט ב', ד"ה מברך). רמב"ם (הל' ברכות ז,ד). ראב"ד (השגות על בעל המאור, כח א ברי"ף); רא"ש (ס' כא). רשב"א (ד"ה ולעניין).

29. מקורות - בפסקאות הבאות.

30. או"ח קסח,ד. אף דכוסמין חשבינן נמי בכלל ז' המינים, דמין חטים הוא, מכל מקום אינו מפורש בהדיא בקרא, ולכן שעורים חשיב טפי ממנה. משנ"ב (ס"ק יב). יש להעיר, שלכאורה אף רבינו יונה וראב"ן (שהו"ד בפסקה קודמת), יודו לדין זה; דדוקא בחטין ושעורין דתרווייהו כתיבי בקרא, סוברים דאזלינן בתר חשוב או חביב. משא"כ כוסמין דלא כתיב. מקורות - בפסקה הבאה.

31. הראשונים הולכים בזה לשיטתם: לשיטת התוספות (ראה פסקה לעיל) שחטים קודמים מפני שקודמים בפסוק, בשלימה ופרוסה ממין אחד, שלם קודם. אבל ראב"ן ורבינו יונה, הסוברים שהוא משום חביב או חשוב, הוא הדין במין אחד.

32. או"ח קסח,ד. כתב המשנ"ב (ס"ק טו): וזה הכלל מסעיפים אלו, מעלת שבעת המינים קודם לכל (ובז' מינים גופא, אותם דאקדמיה קרא הוא קודם, ראה להלן מ' ב', סוגיית סדר קדימות ברכות). ואחריו מעלת השלם, ואחריו מעלת הנקי, ואחריו מעלת הגדול (ולענין מעלת חביב עיין לקמן, מ' ב').

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

וירא שמים יוצא ידי שניהם: לפירוש רש"י, היינו ידי רב הונא ורבי יוחנן בפתיתין ושלמה (ממין אחד). וכן פירשו רא"ה וריטב"א. ולפירוש רבינו תם³³, שניהם היינו שני לחמים, פרוסה של חטים ושלמה של שעורים. וכן פירשו רמב"ם, בעל המאור, רבינו יונה ורא"ש³⁴. וכן פסק השו"ע³⁵.

ומניח פרוסה בתוך שלימה: רש"י פירש ובוצע או משתיהן או מן השלימה³⁶. והרא"ש כתב שהעיקר, שבוצע משתיהן³⁷, וכן פסק רמב"ם. ורא"ה כתב שהשלימה תהא העליונה להידור (ואפילו אין דעתו לאכול ממנה), שלא תיראה אלא השלימה, ובוצע על הפרוסה, דחביבא ליה ודעתיה עילוה, ואשתכח דקיים הדור מצוה וברכה על החביב. והשו"ע³⁸ פסק כרמב"ם ורא"ש.

רבי זירא בצע אכולא שירותא: רש"י ורמב"ם פירשו, שבצע פרוסה גדולה שמספיקה לכל הסעודה (ולא פליג ארב כהנא, דנקט תרתי ובצע חדא). ורב האי גאון ורשב"א פירשו, שבצע על כל הככרות המונחות לפניו לאכול (ופליג ארב כהנא). והשו"ע פסק כרש"י ורמב"ם³⁹.

מקורות - תוספתא (ברכות ד,א; הו"ד בראשונים). ירושלמי (ברכות פ"ו, סוף הלכה א; הו"ד ברא"ש). תוספות (ל"ט ב', ד"ה אבל פרוסה). רא"ש (סי' כא). רבינו יונה (כח א ברי"ף, ד"ה הביא, וד"ה ולפי דרכנו). ראב"ן (ברכות, סי' קצא). ראבי"ה (סי' קיא). מאירי (ל"ט א', ד"ה בד"א).

33. לא מצינו לפרש הכי דקאי אפתיתין, שהרי אינו צריך לעשות כן, אלא יברך על השלמה ודי בכך לכולי עלמא! דאפילו רב הונא לא קאמר אלא על הפרוסה אם ירצה, אבל פשיטא אם בירך על השלמה יצא. תוס'.

34. והוסיף הרא"ש וכתב, שבהלכות דרב אלפס כתוב שתיהם (בלשון נקבה, משמע דקאי אשני לחמים. כדכתיב שמנה לחמו. מעדני יום טוב).

35. או"ח קסח,א. מקורות - רא"ה (ל"ט ב', אמר רב נחמן; ריטב"א (הלכות ברכות ב,ג). תוספות (ל"ט ב', ד"ה מניח). רמב"ם (הל' ברכות ז,ד); בעל המאור (כ"ח א', דפי רי"ף, ד"ה אבל). רבינו יונה (ד"ה וירא שמים). רא"ש (סי' כא).

36. ונחשב שבצע שתיהן, דכיון שהניח הפרוסה תחת השלמה, נראה כמו שבוצע נמי אפרוסה. ודוקא בוצע לשלמה. אבל לא רצה לפרש ובוצע לאיזה מהן שירצה או לפרוסה או לשלמה, דמדקאמר לתוך השלמה, משמע דהשלמה עיקר. תוספות (ל"ט ב', ד"ה מניח).

37. מדאמרינן לקמן הכל מודים לעניין פסק שמניח פרוסה בתוך השלמה ובוצע; מאי טעמא? לחם עוני כתיב. משמע שבוצע גם מן הפרוסה, שכן דרכו של עני. רא"ש (סוף סי' כא).

38. או"ח קסח,א. והוסיף הרמ"א: וכל זה כשרוצה לאכול משניהם; אבל אם אינו רוצה לאכול אלא מאחד, יבצע עליו ואין לחוש לשני, אע"פ שחשוב או חביב עליו (תרומת הדשן סי' לב).

39. או"ח רעד,א. אבל בביאור הגר"א (ס"ק א) כתב: והעיקר כמו שכתבו רש"ל ושל"ה לחתוך שניהם, כפירוש הרשב"א ורב האי גאון אכולא שירותא; דלפירוש רש"י קשה מאד, מאי מחזי כרעבתנותא?! גם הלשון אכולא שירותא דחוק. ועיין ב"ח.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
 בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
 ויבדלחט"א הרב אשר וייס
 והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
 הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומית לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות בציעת הפת, סי' קסח)

א. היו לפניו חתיכות של פת ופת שלם הכל ממין אחד, מברך על השלם אפלו הוא פת קבר (פי' לחם שאינו נקי) וקטן, והחתיכות פת נקיה וגדולה; אבל אם השלם שעורים והחתיכות מחטים, אפלו היא קטנה מניח הפרוסה תחת השלמה ובוצע משתיהן יחד. **הגה:** וכל זה כשרוצה לאכל משניהם, אבל אם אינו רוצה לאכל אלא מאחד, יבצע עליו ואין לחוש לשני, אף על פי שחשוב או חביב עליו (תרומת הדשן סי' ל"ב).

ב. אם ב' שלמות ממין אחד, אחת גדולה ואחת קטנה, מברך על הגדולה; אם יש לאדם שני חצאי לחם ואין לו לחם שלם, יחברם יחד בעץ או בשום דבר שלא יהא נראה, ודינו כדין שלם; ואפלו בשבת יכול לחברם.

ג. שני גלוסקאות הדבוקים יחד שנאפו ונחתך מן האחת והשניה נשארה שלמה, טוב להפריד החתיכה מהשלמה כדי שתהא נראית שלמה, ממה שיניחנה דבוק בה אף על פי שנראית יותר גדולה. **הגה:** ולא יבצע ממנה במקום שהיתה דבקה בחברתה, ששם נראית כפרוסה, אלא יבצע ממקום השלם שבה (מהרי"ל).

ד. פת שעורין ופת כסמין, מברך על של שעורים כיון שהוא ממין ז', אף על פי שהכסמין יפים; פת נקיה ופת קבר, מברך על הנקיה; ואם שתיהן נקיות וזו לבנה יותר מזו, מברך על הלבנה יותר.

ה. פת גוים נקיה ופת קבר של ישראל, אם אינו נזהר מפת גוים מברך על איזה מהם שירצה; ואם הוא נזהר מפת גוים, מסלק פת נקי של גוים מעל השלחן עד לאחר ברפת המוציא; ואם בעל הבית אינו נזהר מפת גוים, ואין דעתו לאכל כל הסעדה רק פת גוים כי היא נקיה, אבל בני ביתו אכלו מפת שאינו נקי של ישראל, ושתי הלחם מונחים על השלחן, צריך לבצע על פת נקיה של גוים, הואיל והוא הבוצע ואין דעתו לאכל אלא מאותו פת; ואם בעל הבית נזהר מפת גוים, וישראל שאינו נזהר בכך מסב עמו על השלחן, כיון דמצוה מטלת על בעל הבית, יבצע מן היפה של גוים, וכיון שהתר לבצע התר לכל הסעדה. **הגה:** ודוקא שחביב עליו אותו פת, אבל אם אינו חביב עליו, בלא אסור פת של גוים אינו צריך להקדימו (תרומת הדשן סי' ל"ב).